

STAN SEKTORA TURYSTYCZNEGO W POLSCE I UNII EUROPEJSKIEJ

*Michał Roman**, *Michał Wielechowski***

*Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Kierownik katedry: dr hab. Krystyna Krzyżanowska, prof. SGGW

**Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Kierownik katedry: dr hab. Alina Daniłowska, prof. SGGW

Słowa kluczowe: sektor turystyczny, przemysł turystyczny, gospodarka turystyczna, wyjazdy turystyczne, Polska, Unia Europejska

Key words: tourism sector, tourism industry, tourism economy, tourism trips, Poland, European Union

S y n o p s i s. Celem artykułu jest zaprezentowanie stanu sektora turystycznego w Unii Europejskiej (UE), ze szczególnym uwzględnieniem Polski. W pracy wykorzystano dane z lat 2005-2014 pochodzące z World Travel & Tourism Council, Eurostatu oraz raportów Instytutu Turystyki. Ważnym wskaźnikiem rozwoju turystyki jest sytuacja makroekonomiczna, która ma wpływ na kondycję ekonomiczną mieszkańców. W sytuacji obniżenia poziomu zamożności Europejczycy rezygnują z dóbr luksusowych, w tym z podróży turystycznych. Wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej UE w PKB i zatrudnienie w UE należy uznać za istotny. W latach 2009-2010 nastąpił spadek liczby wyjazdów turystycznych Polaków, natomiast w roku 2011 odnotowano ich wzrost. W analizowanym okresie wyjazdy długookresowe były bardziej popularne od krótkookresowych.

WSTĘP

Światowa Organizacja Turystyki (ang. *United Nations World Tourism Organization* – UNWTO) definiuje turystykę jako *ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, zawodowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim miejscem zamieszkania, z wyłączeniem wyjazdów, w których głównym celem jest aktywność zarobkowa wynagradzana w odwiedzanej miejscowości* [Terminologia turystyczna 1995, s. 5]. Z definicji podróży wynika ponadto, że musi odbyć się co najmniej jeden nocleg w odwiedzanym miejscu [Gaworecki 2003].

Natomiast Brytyjskie Towarzystwo Turystyczne przyjęło następującą definicję turystyki: *turystyka obejmuje wszystkie czynności związane z czasowym krótkotrwałym przemieszczeniem się osób do miejsc docelowych poza miejscami, gdzie normalnie mieszkają i pracują, oraz pobytem w tych miejscach* [Middleton 1996, s. 8-9]. W literaturze przedmiotu można również odnaleźć podział definicji turystyki na klasyczną i współczesną. Definiując turystykę w sposób klasyczny, należy wskazać, że:

- według Waltera Hunzikera *turystyka jest to zespół stosunków i zjawisk, które wynikają z podróży i pobytu osób przyjezdnych, o ile nie występuje w związku z tym osiedlenie i podjęcie działalności zarobkowej* [Kruczek 2006, s. 8-9],
- w opinii Alberta Sessa, *turystyka stanowi całokształt stosunków i zjawisk związanych z podróżą i pobytom odwiedzających w jakiejś miejscowości, z tym, że pobyt nie przekształca się w stałe zamieszkanie* [Płocka 2009, s. 6].

We współczesnym ujęciu turystykę definiuje się następująco: *turystyka w szerokim znaczeniu jest to całokształt zjawisk ruchliwości przestrzennej związanych z dobrowolną czasową zmianą miejsca pobytu, rytmu i środowiska życia oraz z wejściem w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzanym (przyrodniczym, kulturowym bądź społecznym)* [Przeclawski 1997, s. 31, por. Kruczek 2006].

Turystyka jest obecnie jedną z najdynamiczniej rozwijających się dziedzin działalności gospodarczej na świecie [Butowski 2004]. Można ją oceniać pod względem wielu płaszczyzn życiowych człowieka [Mazurek 2000]. Turystyka umożliwia poznawanie świata, przyczynia się do regeneracji sił oraz pozwala kształtować osobowość ludzi. Ponadto, to także działalność gospodarcza, w realizacji której są świadczone usługi turystyczne. Turystyka oferuje osobom podróżującym m.in. usługi noclegowe, gastronomiczne oraz transportowe. Przez swoją wielopłaszczyznowość, turystyka jest przedmiotem badań wielu naukowców reprezentujących różne dyscypliny naukowe [Kurek, Mika 2011].

Badania naukowe dotyczące turystyki prowadzone są na rynku usług turystycznych, który podlega ciągłym przemianom na skutek zarówno różnorodnego oddziaływania otoczenia międzynarodowego (np. występowanie kryzysu ekonomicznego) [Papatheodorou i in. 2010], jak i przez czynniki wynikające z uwarunkowań krajowych, regionalnych oraz lokalnych [Gołembski 2011]. Wpływ tych uwarunkowań uwidacznia się po stronie podażowej (funkcjonowanie przedsiębiorstw sektora turystycznego) [Paraskevas, Altınay 2013] oraz po stronie popytowej (zachowanie klienta korzystającego z usług turystycznych) [Zdon-Korzeniowska, Rachwał 2011].

CEL, ZAKRES I METODY BADAŃ

Celem artykułu jest zaprezentowanie stanu sektora turystycznego w Unii Europejskiej (UE), ze szczególnym uwzględnieniem Polski. W pracy wykorzystano dane z lat 2005-2014 pochodzące z World Travel & Tourism Council (WTTC), Eurostatu oraz raportów Instytutu Turystyki. W artykule wykorzystano metodę opisu statystycznego wyrażoną w postaci tabel i wykresów.

CZYNNIKI ODDZIAŁUJĄCE NA SEKTOR TURYSTYCZNY

Na turystykę mają wpływ różne czynniki o charakterze globalnym. Można do nich zaliczyć [Zdon-Korzeniowska, Rachwał 2011]:

- globalne zmiany klimatyczne, z którymi związane jest nasilenie zjawisk ekstremalnych (np. powodzi, huraganów);
- zjawiska katastroficzne w skali globalnej (wybuchy wulkanów, trzęsienia ziemi, fale tsunami itp.);

- zagrożenie chorobami (np. pandemia grypy, AIDS, wirus Zika);
- nasilenie zjawisk terroryzmu oraz konfliktów na tle etnicznym, religijnym oraz politycznym w wielu regionach świata, które wpływają na spadek poczucia bezpieczeństwa turystów. Do najważniejszych czynników kształtujących strukturę i dynamikę rynku turystycznego należy zaliczyć [Zioło 2003, Rachwał 2009]:
- procesy koncentracji kapitału oraz procesy integracyjne przedsiębiorstw, prowadzące do wzrostu znaczenia działalności korporacji międzynarodowych;
- szybki postęp technologiczny, przede wszystkim komunikacji oraz łączności;
- zmiany sytuacji gospodarczej, szczególnie występowanie negatywnych zjawisk (np. recesja gospodarcza);
- kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy;
- liberalizacja handlu międzynarodowego (tworzenie unii celnych);
- większa swoboda przemieszczania się ludzi (np. strefa Schengen);
- swobodny przepływ kapitału;
- procesy integracyjne państw i regionów.

Na rynku turystycznym istnieją stosunki wymienne (towarowo-pieniężne) pomiędzy podażą (osobami czy instytucjami sprzedającymi dobra i usługi turystom) a popytem (osobami czy instytucjami nabywającymi dobra i usługi).

STRUKTURA I DYNAMIKA RYNKU TURYSTYCZNEGO

WTTC zajmuje się badaniem sektora turystycznego, wyodrębniając przemysł turystyczny i gospodarkę turystyczną. Gospodarka turystyczna stanowi sferę obsługi ruchu turystycznego, tj. działalność przedsiębiorstw turystycznych, usług transportowych, hotelowych, gastronomicznych i innych, czerpiących korzyści z turystyki. Natomiast przemysł turystyczny jest definiowany jako przemysł obejmujący produkcję dóbr i usług związanych z turystyką [Panasiuk, Tokarz 2007]. Aby przemysł turystyczny mógł funkcjonować, musi istnieć infrastruktura turystyczna. Można wyróżnić następujące sektory przemysłu turystycznego: baza noclegowa i gastronomiczna, atrakcje turystyczne, transport, organizacje turystyczne, pośrednictwo turystyczne oraz informacja i promocja turystyczna.

W tabeli 1. zaprezentowano wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej w produkt krajowy brutto (PKB) i zatrudnienie UE.

W analizowanym okresie 2005-2014 udział przemysłu turystycznego stanowił ponad 3% PKB UE, a wkład gospodarki turystycznej zbliżony był do 9%. W latach 2008-2012 obserwowano zmniejszenie wartości zarówno przemysłu, jak i gospodarki turystycznej, mierzonych w mld USD. Ta tendencja związana była z występowaniem negatywnych zjawisk ekonomicznych [Roman 2015b]. W latach 2013-2014 zarówno wartość (w mld USD), jak i udział w PKB przemysłu i gospodarki turystycznej znacząco wzrosły.

Sektor turystyczny ma duży wpływ na rynek pracy w UE. Wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej (wartość i udział) w zatrudnienie w UE podlegał takim samym tendencjom, jak ich wartość i udział w PKB. Znaczący wzrost zatrudnienia w turystyce w roku 2014 można uznać za symptom zakończenia kryzysu ekonomicznego oraz wzrost zamożności mieszkańców UE.

W tabeli 2. zaprezentowano wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej w PKB i zatrudnienie w Polsce.

Tabela 1. Wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej w PKB i zatrudnienie UE w latach 2005-2014

Wyszczególnienie	Wielkości w roku									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wartość przemysłu turystyczny [mld USD]	515	529	533	515	485	491	503	505	552,1	669,9
Udział przemysłu turystycznego w PKB [%]	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,3	3,6
Wartość gospodarki turystycznej [mld USD]	1455	1474	1474	1433	1368	1372	1395	1391	1512	1787
Udział gospodarki turystycznej w PKB [%]	9,2	9	8,7	8,5	8,5	8,4	8,4	8,3	9,0	9,7
Zatrudnienie w przemyśle turystycznym [mln osób]	8,2	8,4	8,4	8,2	8,0	7,9	7,9	8,0	9,0	11,1
Przemysł turystyczny jako % zatrudnienia	3,8	3,8	3,7	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	4,1	5,0
Zatrudnienie w gospodarce turystycznej [mln osób]	21,8	21,9	21,5	21,3	20,8	20,2	20,1	20,0	21,9	24,7
Gospodarka turystyczna jako % zatrudnienia	10,1	9,9	9,6	9,4	9,3	9,2	9,1	9,1	10,0	11,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WTTC.

Z danych w tabeli 2. wynika, że Polska charakteryzuje się dużym potencjałem rozwoju sektora turystycznego. Udział przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej w polskim PKB stanowił niespełna połowę wielkości w UE. Ponadto, wartość zarówno przemysłu, jak i gospodarki turystycznej Polski stanowiła zaledwie około 1,3% ich wartości w całej UE. W przeciwieństwie do całej UE, rok 2014 nie charakteryzował się tak optymistycznymi danymi dotyczącymi wkładu sektora turystycznego w PKB Polski. Należy jednak mieć na uwadze także zmiany kursu walutowego USD. Wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej (wartość i udział) w zatrudnienie w Polsce był zbliżony do zmian zaobserwowanych w odniesieniu do PKB.

W tabeli 3. zaprezentowano szczegółową charakterystykę wpływów z podróży turystycznych i wydatków na nie w latach 2005-2013 w krajach UE.

W niemal wszystkich państwach (poza Grecją i Bułgarią) nastąpił wzrost wartości bezwzględnej wpływów z podróży turystycznych i wydatków na nie w latach 2005-2013. W Chorwacji i na Cyprze odnotowano największy udział wpływów z turystyki w stosunku do PKB. Hiszpania charakteryzowała się największym dodatnim saldem z turystyki (ponad 33 mld euro). Ujemne saldo odnotowały zaś Niemcy oraz Wielka Brytania. W analizowanym okresie wpływy z podróży turystycznych w krajach UE wzrosły o ponad 50%, do ponad 100 mld euro w 2013 roku. Należy zauważyć, że od 2015 roku w 19 krajach UE obowiązuje wspólna waluta euro, a pozostałe 9 państw ma własne waluty narodowe (w 2013 roku 17 państw należało do Unii Gospodarczej i Walutowej). Jak wspomniano, różnice kursowe mają bezpośrednie oddziaływanie na bezwzględną wartość danych.

Tabela 2. Wkład przemysłu turystycznego i gospodarki turystycznej w PKB i zatrudnienie Polski

Wyszczególnienie	Wielkości w roku									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wartość przemysłu turystyczny [mld USD]	7,6	8,0	9,3	8,8	8,6	8,4	9,0	9,6	10,9	9,3
Udział przemysłu turystycznego w PKB [%]	2,0	2,0	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,9	2,1	1,7
Wartość gospodarki turystycznej [mld USD]	19,7	21,3	24,1	23,2	22,6	21,9	23,3	24,7	27,0	23,9
Udział gospodarki turystycznej w PKB [%]	5,3	5,4	5,7	5,3	5,0	4,7	4,8	5,0	5,3	4,4
Zatrudnienie w przemyśle turystycznym [tys. osób]	284	294	336	317	306	290	296	309	334	273
Przemysł turystyczny jako % zatrudnienia	2,0	2,0	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,9	2,2	1,7
Zatrudnienie w gospodarce turystycznej [tys. osób]	721	762	845	807	780	735	739	761	792	670
Gospodarka turystyczna jako % zatrudnienia	5,1	5,2	5,5	5,1	4,9	4,6	4,7	4,8	5,1	4,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WTTC.

Tabela 3. Wartość wpływów i wydatków związanych z podróżami turystycznymi w latach 2005, 2009 i 2013 w wybranych krajach Unii Europejskiej

Kraj	Wpływy w roku [mln euro]				Wydatki w roku [mln euro]				Saldo netto w 2013 r. [mln euro]
	2005	2009	2013	udział w PKB w 2013 r. [%]	2005	2009	2013	udział w PKB w 2013 r. [%]	
UE-28	66 260	68 989	101 352	0,8	83 572	82 714	87 504	0,7	13 848
Bułgaria	1 956	2 681	3 057	7,7	1 053	1 259	1 151	2,9	1 908
Niemcy	23 449	24 842	31 030	1,1	59 766	58 183	64 677	2,4	-33 646
Grecja	11 037	10 400	12 115	6,7	2 446	2 425	1 835	1,0	10 279
Hiszpania	38 558	38 125	45 505	4,4	12 125	12 086	12 248	1,2	33 257
Francja	35 385	35 510	42 239	2,1	25 582	27 510	31 892	1,5	10 347
Chorwacja	5 961	6 367	7 182	16,7	604	723	679	1,6	6 503
Włochy	28 400	28 856	33 063	2,1	17 960	20 015	20 309	1,3	12 754
Cypr	1 875	1 561	2 181	13,2	750	931	919	5,6	1 262
Austria	12 904	13 895	15 139	4,8	7 506	7 744	7 738	2,5	7 402
Polska	5 056	6 422	8 594	2,2	4 485	5 240	6 866	1,8	1 728
Portugalia	6 199	6 908	9 250	5,6	2 454	2 712	3 120	1,9	6 130
Wlk. Brytania	24 672	21 722	30 565	1,6	47 939	36 128	39 574	2,1	-9 008

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

KRAJOWE I ZAGRANICZNE WYJAZDY TURYSTYCZNE POLAKÓW

Jednym z podziałów wyjazdów turystycznych jest wyróżnienie podróży krajowych i zagranicznych. Wyjazdy krajowe to te, podczas których turysta korzysta wyłącznie z noclegu/noclegów na terenie kraju (wewnątrz kraju), natomiast wyjazdy zagraniczne to te, którym towarzyszył co najmniej jeden nocleg poza terytorium kraju (za granicą).

Podróże turystyczne klasyfikuje się także według długości ich trwania na [Gołębski 2002]:

- wyjazdy krótkookresowe, trwające 2-4 dni, połączone z co najmniej jednym noclegiem poza miejscowością zamieszkania, ale nie więcej niż z trzema noclegami;
- wyjazdy długookresowe, trwające co najmniej 5 dni, ale nie więcej niż rok, a więc związane przynajmniej z czterema noclegami poza miejscem stałego pobytu.

W tabeli 4. scharakteryzowano krajowe i zagraniczne podróże Polaków w latach 2005-2013.

Tabela 4. Krajowe i zagraniczne podróże Polaków w wieku 15 i więcej lat

Wyszczególnienie	Wielkości w roku									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Liczba wyjazdów Polaków w wieku 15 lat i więcej										
Długookresowe krajowe	9,3	8,9	9,1	9,5	9,6	8,5	7,7	9,5	10,5	
Krótkookresowe krajowe	7,5	7,5	7,5	6,6	6,8	7,2	6,7	9,9	9,8	
Krajowe ogółem	13,6	13,1	13,3	13,1	13,4	12,5	11,9	13,9	15	
Zagraniczne ogółem	3,8	4,5	4,9	5,5	5,3	4,6	4,1	5,2	5,5	
Przeciętne wydatki na krajowe podróże długookresowe [zł]										
Przed podróżą	203	248	236	306	276	292	326	335	293	
Podczas podróży	370	407	446	635	625	614	655	746	824	
Ogółem	573	655	682	941	901	906	981	1081	1116	
Przeciętne wydatki na krajowe podróże krótkookresowe [zł]										
Przed podróżą	99	107	110	146	136	139	130	202	112	
Podczas podróży	119	129	143	198	195	181	195	330	382	
Ogółem	218	236	253	344	331	320	325	532	494	
Przeciętne wydatki Polaków na podróże zagraniczne [zł]										
Przed podróżą	673	929	901	1215	1210	1454	1070	1304	1317	
Podczas podróży	751	874	905	1172	896	1127	805	1486	1666	
Ogółem	1424	1803	1806	2387	2106	2581	1875	2790	2983	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki.

W latach 2005-2013 liczba wyjazdów krajowych stanowiła niemal trzykrotność liczby wyjazdów zagranicznych. Wśród wyjazdów krajowych przeważały podróże długookresowe. W latach 2010-2011 nastąpił znaczący spadek liczby wyjazdów turystycznych Polaków, na który miały wpływ m.in. negatywne zjawiska makroekonomiczne (tj. duże spowolnienie wzrostu gospodarczego Polski).

Krajowe podróże długookresowe Polaków to najczęściej wyjazdy do miejscowości turystycznych w danym mieście turystycznym (50%), w rejonach górskich (29%), na wsi (29%) oraz terenach nadmorskich (25%) [Janczak, Patelak 2014]. W analizowanym okresie zanotowano niemal dwukrotny wzrost wydatków (wartości bezwzględnej) Polaków na krajowe podróże długookresowe, co wynikało przede wszystkim ze wzrostu wydatków

podczas podróży. W latach 2009-2010 zaobserwowano obniżenie wartości wydatków na podróże krajowe. Spadek ten należy utożsamiać m.in. z pogarszającą się sytuacją ekonomiczną Polski i Polaków. Usługi turystyczne należą do grupy dóbr luksusowych, tj. tych, z których rezygnuje się w pierwszej kolejności w sytuacji zmniejszenia zamożności.

Krajowe podróże krótkookresowe Polaków związane są ze spędzaniem czasu w miastach turystycznych (80%), na wsi (36%), w rejonach górskich (22%) oraz terenach nadmorskich (10%) [Janczak, Patelak 2014]. Wyjazdy krótkookresowe należy utożsamiać z tzw. turystyką weekendową. Turyści podczas takich wyjazdów preferowali turystykę wiejską, w tym agroturystykę (Polacy wybierali częściej wyjazdy do gospodarstw agroturystycznych usytuowanych blisko aglomeracji miejskich).

Wartość wydatków na krajowe podróże krótkookresowe Polaków, podobnie jak w przypadku długookresowych wyjazdów krajowych obniżyła się w latach 2009-2010. Jednak w dwóch ostatnich badanych latach zaobserwowano bardzo pozytywny trend – wydatki na te podróże w 2012 roku były większe o ponad 60% niż w roku 2011. Ten fakt świadczy o rosnącym zainteresowaniu Polaków turystyką wiejską, w tym agroturystyką [Roman 2015a].

W latach 2005-2013 nastąpił ponaddwukrotny wzrost wydatków Polaków na podróże zagraniczne (podróż zagraniczna kosztowała przeciętnie prawie 3000 zł w 2013 roku, a w 2005 roku niespełna 1500 zł). Wydatki poniesione przed podróżą zbliżone były do wydatków ponoszonych w czasie wyjazdów turystycznych (w odróżnieniu do wyjazdów krótkookresowych, w których wydatki podczas podróży znacząco przeważały nad ponoszonymi przed wyjazdem).

WNIOSKI

Na podstawie zaprezentowanych danych sformułowano kilka wniosków i uogólnień:

1. W latach 2005-2014 udział przemysłu turystycznego stanowił około 3% PKB UE, a udział gospodarki turystycznej prawie 9%. W przypadku Polski wartości tych wskaźników znajdowały się na poziomie około dwukrotnie niższym, co może świadczyć o dużym potencjale polskiego sektora turystycznego.
2. Gospodarka turystyczna oraz przemysł turystyczny miały duże oddziaływanie na zatrudnienie w UE. Udział gospodarki turystycznej w rynku pracy w UE wynosił aż prawie 10% (w przypadku Polski około 5%).
3. Wpływy z podróży turystycznych w UE były większe (o ponad 13 mld euro w latach 2005-2013) od wydatków z nimi związanych (ogółem dla UE saldo było dodatnie).
4. W Polsce w latach 2005-2013 liczba wyjazdów krajowych stanowiła niemal trzykrotność liczby wyjazdów zagranicznych. Wśród wyjazdów krajowych przeważały podróże długookresowe. Zanotowano około dwukrotny wzrost wydatków (wartości bezwzględnej) Polaków na podróże krajowe i zagraniczne.
5. Pogorszenie sytuacji makroekonomicznej w latach 2008-2010 w UE istotnie wpłynęło na stan sektora turystycznego. Pomimo że Polska nie została dotknięta piętnem recesji (ujemną wartością zmiany PKB), w przeciwieństwie do większości państw UE, polski sektor turystyczny istotnie odczuł skutki turbulencji na rynkach finansowych. Liczba wyjazdów turystycznych oraz wydatki z nimi związane znacząco spadły w analizowanych latach.

LITERATURA

- Butowski Leszek, 2004: *Organizacja turystyki w Polsce*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej, Warszawa, s. 83.
- Eurostat. www.ec.europa.eu.
- Gaworecki Władysław Włodzimierz, 2003: *Turystyka*. PWE, Warszawa, s. 20.
- Gołębski Grzegorz (red.), 2002: *Kompendium wiedzy o turystyce*, PWN, Warszawa-Poznań, s. 12.
- Gołębski Grzegorz, 2011: *Kryzys w gospodarce światowej i jego wpływ na rynek usług turystycznych w Polsce*, [w] *Turystyka w Polsce w okresie kryzysu*, Alicja Gotowt-Jeziorska, Krzysztof Łopaciński (red.), Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa, s. 13-26.
- Instytut Turystyki, www.sgtir.edu.pl/pol/page/instytut-turystyki.
- Janczak Krzysztof, Patelak Krzysztof, 2014: *Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych w 2013 roku*. Wydawnictwo Ministerstwo Sportu i Turystyki, Departament Turystyki, Łódź, s. 58.
- Kruczek Zygmunt, 2006: *Kompendium pilota wycieczek*. Proksenia, Kraków, s. 8-9.
- Kurek Włodzimierz, Mirosław Mika, 2011: *Turystyka jako przedmiot badań naukowych* [w] *Turystyka*, Włodzimierz Kurek. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 17.
- Mazurek Jolanta, 2000: *Czynniki rozwoju współczesnej turystyki*, [w] *Podstawy turystyki*, Aleksander Szwichenberg (red.), Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej. Koszalin, 29-35.
- Middleton Victor T.C., 1996: *Marketing w turystyce*. PAPT, Warszawa, s. 8-9.
- Panasiuk Aleksander, Anna Tokarz, 2007: *Podstawowe pojęcia dotyczące rynku usług turystycznych*. [w] *Ekonomika turystyki*, Aleksander Panasiuk (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 67.
- Papatheodorou Andreas, Josep Rossello, Hai Xiao, 2010: *Global economic crisis and tourism: consequences and perspectives*, „Journal of Travel Research”, vol. 49, no. 1.
- Paraskevas Alexandros, Levent Altinay, 2013: *Signal detection as the first line of defence in tourism crisis management*, „Tourism Management”, no. 34, s. 158-171.
- Płocka Jadwiga, 2009: *Turystyka. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Escape Magazine, Toruń, s. 6.
- Przeclawski Krzysztof, 1997: *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*. Kraków, Wydawnictwo Albis, s. 31.
- Rachwał Tomasz, 2009: *Changes of industry in the countries of Central and Eastern Europe under conditions of economic transformation and European integration*, [w] *Countries of Central & Eastern Europe versus global economic crisis*, Jacek Kitowski (red.), „Geopolitical Studies”, vol. 15, s. 133-64.
- Roman Michał, 2015a: *Agritourism farms owners' competence in running their economic activities*, „Polish Journal of Management Studies”, vol. 11, no. 1, s. 136-146.
- Roman Michał, 2015b: *The impact of the global economic crisis tourism in Poland and in selected countries*, „Journal of Agribusiness and Rural Development”, no. 1 (35), s. 107-114.
- Terminologia turystyczna*, 1995: Zalecenia WTO, ONZ-WTO, UKFiT, Warszawa, s. 5.
- World Travel & Tourism Council, www.wttc.org.
- Zdon-Korzeniowska Małgorzata, Rachwał Tomasz, 2011: *Turystyka w warunkach światowego kryzysu gospodarczego*, [w] *Przemiany struktur lokalnych i regionalnych sektora usług w latach kryzysu gospodarczego*, Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał (red.), Wydawnictwo Naukowe UP, Warszawa-Kraków, s. 116-128.
- Ziolo Zbigniew, 2003: *Kształtowanie się przedsiębiorstw przemysłowych w procesie globalizacji*, [w] *Przemysł w procesie globalizacji*, Zbigniew Ziolo, Zbigniew Makiela (red.), „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, nr 6, s. 9-19.

Michał Roman, Michał Wielechowski

STATE OF THE TOURISM SECTOR IN POLAND AND IN THE EUROPEAN UNION

Summary

The aim of the article was to present the state of the tourism sector in the European Union, with particular emphasis on Poland. Data from the World Travel & Tourism Council, Eurostat and reports of the Institute of Tourism for the years 2005-2014 was used in the study. An important indicator of the development of tourism is the macroeconomic situation, which has an impact on the economic situation of the residents. In case of a reduction in the level of wealth, Europeans give up luxury goods, including tourist travels. The contribution of the tourism industry and the tourism economy of the EU towards GDP and employment in the EU is essential. The presented analysis showed that in the years 2009-2010, there was a decrease in the number of Polish tourist trips, while the year 2011 saw a reversal of this trend. In the analyzed period, long-term travels were more popular than short-term trips.

Adres do korespondencji:

Dr Michał Roman

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Nauk Ekonomicznych

Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa

ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa

tel. (22) 593 41 61

email: michal_roman@sggw.pl